

Könyvtár-közelben: Oslo

A 2012–2013-as tanév tavaszi szemeszterében a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának (PTE FEEK) elsőéves, mesterképzéses, informatikus könyvtáros hallgatói számára hirdették meg a Könyvtár- és információtudományi kutatászemináriumot. A tantárgy fő irányvonalai a következők voltak: elsajátítani az önálló tudományos munka elkészítésének fázisait, valamint megismerkedni a kutatási módszerekkel, a publikációs lehetőségekkel és a finansziális helyzettel. A félév során három csoportba tagolódva igyekeztünk megvizsgálni egy téma különböző aspektusait, összedolgozva a norvégiai Oslo and Akershus University College könyvtár szakos hallgatóival. A fő témánk a könyvtár mint közösségi tér, amelyet három aspektusból kutattunk:

- ① a könyvtár mint fizikai találkozóhely,
- ② a könyvtár mint virtuális találkozóhely,
- ③ a könyvtáron kívüli olvasói közösségek a virtuális térben.

A kutatások előzményét a norvég partnerintézmény PLACE (Public Libraries As Arenas for Citizenship) projektjében¹ való részvétel jelenti. A kutatás a könyvtárak mint közösségi terek szerepét vizsgálta a multikulturális társadalmakban. Az egyre sokszínűbb társadalmak jellemzője a kultúrák egymás mellett élése, amelyben szükség van olyan semleges terekre, ahol a különböző hagyományokkal rendelkező emberek megismerhetik egymást, csökkenhetnek, illetve megszűnhetnek az előítéletek, aminek hatására gyarapodhat a társadalmi tőke. Ilyen terek lehetnek a könyvtárak mind fizikai, mind pedig virtuális térben. A tanulmányutunk célja az egész félévben zajló közös kutatási projektben összegyűjtött adatok norvég diákokkal való közös értelmezése, a következtetések levonása, valamint a hazai tapasztalatok nemzetközi kiterjedéseinek feltárása a norvég könyvtárak által fenntartott közösségi terek elemzésével. A három kutatási projektünk célja a következő volt:

① *A könyvtár mint fizikai találkozóhely*

A PLACE projekt eredményeire támaszkodva a csoport hazai könyvtárak használói körében végzett kérdőíves adatgyűjtést arra vonatkozóan, hogy a könyvtárakat mennyire használják az olvasók fizikai találkozóhelyként. A norvég partner a hasonló norvég adatokat szolgáltatta. A tanulmányúton az adatokat szemináriumi keretekben összehasonlító elemzésnek vetettük alá, továbbá tanulmányoztuk három norvég könyvtár közösségi tereit. A könyvtárak mint közösségi terek kialakítása vonatkozásában a norvég könyvtárak korán és hatékonyan reagáltak a társadalmi kihívásokra, amelyekkel jó pél-

---

¹ Tóth Máté: A könyvtár mint találkozóhely – A PLACE projekt. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 2009. 7. sz. 6–11. p.

dát szolgáltatottak más európai nemzetek könyvtárügyének is. Célunk ezen példák hazai szakmai fórumokon történő bemutatása és megvalósítása. A magyar adatok és a kutatásban résztvevők elmondása alapján a könyvtárlátogatók tisztában vannak a könyvtár közösségépítő szerepével, mégsem használják ki maradéktalanul ennek lehetőségeit. Esetükben a könyvtárnak elsősorban tanulássegítő és információnyújtó szerepe van, az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások kerülnek előtérbe, a többi pedig háttérbe szorul, vagy nem is tudnak róluk.

② *A könyvtár mint virtuális találkozóhely*

A PTE-FEEK-en korábban végzett hallgatói és oktatói kutatások jelentik az előzményét ennek a vizsgálatnak. E csoport a magyar könyvtárhasználók körében végzett kérdőíves vizsgálatot, amelynek eredményeit összevetették egyrészt a korábbi adatokkal, másrészt pedig a norvég partnerintézményben idén összegyűjtött hallgatói kutatások eredményeivel. Ebben a vonatkozásban Norvégia szintén élen jár a legnagyobb könyvtárak digitalizálási és virtuális közösségi szolgáltatásainak összehangolásában. A tanulmányutunk során találkoztunk az ezen szolgáltatások tekintetében világviszonylatban is nagyon magas színvonalat képviselő Deichmanske Bibliotek elektronikus könyvtári szolgáltatásait koordináló könyvtárosokkal. Míg a norvég minták azt mutatják, hogy az olvasók igénylik és használják is a virtuális lehetőségeket, fejlesztéseket és újításokat, a magyar eredmények azt mutatják, hogy a hazai könyvtárhasználók többnyire semlegesesen állnak a kérdéshez. A könyvtárak honlapjairól elsősorban információt szereznek, és ebben többnyire ki is merül a weblapok használata. A megkérdezettek egy része ugyan kipróbálná az innovatív megoldásokat, ám ezzel együtt is inkább a hagyománykövető hozzáállás jellemzi a magyar olvasókat.

③ *A könyvtáron kívüli olvasói közösségek a virtuális térben*

A harmadik kutatási téma előzménye egy korábbi kutatás, amelynek során Tóth Máté és Ragnar Audunson 2010-ben összehasonlító elemzést készített két könyves közösségi oldal, a magyar *Moly.hu* és a norvég *Bokelskere.no* közösségével kapcsolatban². Ezen kívül a magyar adatok egy külön tanulmányban is megjelentek³. A kutatás jelentős eredményeket hozott a virtuális könyves közösségi terek használói olvasói ízlésvilágának felderítésében. A vizsgálat során a felhasználók azzal kapcsolatban is nyilatkoztak, hogy egy meghatározott időszakban milyen könyveket olvastak, így a kutatók pontos képet kaphattak a használók irodalmi ízléséről. Azonban a nagy mennyiségű adat feldolgozása korábban – szűkös humán kapacitás miatt – nem valósulhatott meg. Az eredmények kiértékelése során nemcsak arra kerestük a választ, milyen stílusúak azok a könyvek, amelyeket a felhasználók valóban olvasnak és nem csak állítják magukról, hanem igyekeztünk feltérképezni a válaszadók

2 Tóth Máté–Audunson, Ragnar: Websites for booklovers as meeting places. = Library Hi Tech, 2012. 4. sz., 655–672. p.

3 Tóth Máté: A Moly.hu mint virtuális találkozóhely. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2011. 8. sz., 327–338. p.

ízlésvilágát, olvasási szokásait és az ezekben mutatkozó különbségeket nemre, korra, iskolázottságra és lakóhelyi megoszlásra való tekintettel. Bár a kutatás eredménye nem tekinthető reprezentatívnak, hiszen a kérdőív kitöltői között kizárólag olyan egyének szerepeltek, akik számára fontos az olvasás, és szeretnek is olvasni, így a kiértékelt adatok nem vonatkoztathatóak a teljes magyar lakosságra, ám hasznos következtetést lehet belőlük levonni. Az egyik legszembetűnőbb különbség az idegen, főleg angol nyelvű könyvek népszerűsége a norvég olvasók között. De nem ismeretlenek a magyar szerzők sem Norvégiában, így olyan nevekkkel is találkozhattunk a válaszok között, mint Szabó Magda. A magyar eredmények alapján viszont elmondhatjuk, hogy a kérdőívet kitöltők kevés idegen nyelvű könyvet olvasnak, és a legnépszerűbbek a kortárs művek.

A tanulmányút megvalósulásához a Campus Hungary Program keretein belül pályáztunk anyagi támogatásért. A program országos szinten a Balassi Intézet és a Tempus Közalapítvány konzorciumában, az Európai Unió támogatásával, az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében valósult meg. A konvergencia régiókba tartozó egyetemek hallgatói, oktatói és adminisztratív személyzete pályázhat valamilyen külföldi tudományos tevékenység támogatására. A hallgatók csoportos és rövid tanulmányútra, részképzésre vagy szakmai gyakorlatra; az oktatók rövid és hosszú tanulmányútra; az adminisztratív személyzet pedig rövid és csoportos tanulmányútra. A program mindhárom közösségnek lehetőséget ad arra, hogy külföldi tapasztalatokat szerezzon. Mivel a csoporttagok közül egyikünk már járt külföldön a program ösztöndíjasaként, így elég könnyen eligazodtunk a pályázati feltételek között.

Az online pályázati rendszerbe több fontos dokumentumot is fel kellett töltenünk, ám a pályázat kulcskérdése a munkaterv. Mivel a program koordinátorai nem kérnek részletes elszámolást arról, mire is költöttük a pályázat során elnyert összeget, így ebben a dokumentumban arról kell beszámolnunk, mi is az a tudományos produktum, amit majd az út eredményeképpen elő tudunk állítani (ez ugyanúgy lehet publikáció, mint konferencia-előadás vagy kutatási eredmény). Úgy gondoljuk, hogy már ez az egy momentum is nagyon sokat elárul a Campus Hungary Program szemléletéről, hiszen ez valóban azt mutatja, hogy a hangsúly nem a pénzen, hanem a tudományon van. Az elszámolás során így a korábban vállalt tudományos munka teljesülését kell igazolnunk, illetve annak lefolyásáról kell írunk egy szakmai beszámolót, valamint egy olyan értékelő formanyomtatványt kell benyújtatnunk, amelyet a fogadó intézményünk tölt ki a teljesítményünkkel kapcsolatban. A pályázat elnyerésének legfontosabb feltételei az adott projekt munkanyelvének ismerete (nyelvvizsgálóval vagy nyelvi lektorátus/nyelvi tanszék igazolásával bizonyítva), illetve a tanulmányi eredmény. Előnyt élveznek még azok az utak, amelyek szorosan kapcsolódnak a pályázó hazai képzéséhez, hiszen szakmailag ezek térülnek meg leginkább.

A Campus Hungary Program annyiban különbözik például az Erasmustól, hogy amíg az utóbbi során az egyetemünk már kiépített kapcsolatainak keretein belül utazhatunk Európában, addig a campusos pályázatokkal az ösztöndíjasoknak sokkal nagyobb tér jut, hiszen a világ bármely országába utazhatnak, ha sikerül felvenniük a kapcsolatot egy olyan intézménnyel, amely hajlandó fogadni őket, vagy ta-

lálnak egy olyan konferenciát, ahová sikerül kijutniuk előadóként. A program tehát számos lehetőséget rejt magában.

A kutatási projektekhez kapcsolódóan a partneregyetemen kívül több könyvtárba is terveztünk látogatást, amelyekben – a kutatási témáknak megfelelően – találkozhattunk azon osztályok munkatársaival, akik a fizikai vagy a virtuális közösségi terek építéséért felelősek. Összesen hat könyvtárban tettünk látogatást, ezek között volt egyetemi, főiskolai könyvtár, public library és nemzeti könyvtár is. Eltérő jellegük miatt átfogó képet kaphattunk a norvég könyvtártípusokról, azok működéséről.

Elsőként az oslói főiskolára, az *Oslo and Akershus University College of Applied Sciences*re látogattunk el. Az intézmény két, korábban önállóan működő főiskola összevonásával jött létre 2011-ben, jelenleg 18 ezer hallgató tanul itt. A főiskola központja Oslóban található, de egy kampusz működik Pilestredet og Kjellerben is. A főiskolán négy kar működik (Health sciences; Education and International Studies; Social sciences; Technology, Art and Design), ezeket négy könyvtár szolgálja ki, közülük három Oslóban, egy Kjellerben található. A könyvtárak önálló intézmények, de bizonyos szolgáltatások kiépítésében és biztosításában együttműködik a négy tudásközpont, valamint a gyűjteményszervezés, a kutatástámogatás, illetve a felhasználóképzés közösen történik.

A főiskola könyvtári stratégiájának része, hogy minden egység a szükségletek szerint szolgálja ki az ott tanuló hallgatók igényeit, tanulmányaik során támogassa kutatásaikat, ezáltal a könyvtárak egyben tanulási központként is működnek. A négy könyvtár közül mi a *Learning center at P 48* nevű intézményben tettünk látogatást, ahol Anne-Berit Gregersen könyvtáros vezetett körbe bennünket, majd kerekasztal-beszélgetés során bemutatta a könyvtár működését, szolgáltatásait, illetve a norvég könyvtáros képzésről is szó esett.

A könyvtárban jelenleg 70 dolgozó szolgálja ki az olvasókat, közülük 55-en rendelkeznek könyvtáros végzettséggel. A könyvtár gyűjteménye több mint 215 ezer dokumentumból áll, közel 1000 nyomtatott folyóirat érhető el itt, és mintegy 150 adatbázishoz biztosítanak hozzáférést az olvasók számára. A könyvtár berendezése modern, fiatalos, a hallgatók igényeit maximálisan kielégítő, a szabadpolcos állomány mellett automata könyvkölcsönzők, számítógépes terminálok állnak az olvasók rendelkezésére. Az olvasók a nyomtatott dokumentumok, valamint az adatbázisok mellett audiovizuális dokumentumokhoz is hozzáférhetnek. A közös olvasói terek mellett több csoportos, illetve egyéni kutatószoba található az épületben, ezek a hallgatók együtt tanulásának biztosítását szolgálják, előre lefoglalhatóak, és a tapasztalatok alapján folyamatosan használatban is vannak.

A könyvtár fontos feladatának tekinti a digitális szolgáltatások népszerűsítését, fejlesztését. A könyvtár az e-campus program fejlesztésében is részt vett, amelynek keretében a főiskolai előadások élőben, online is megtekinthetőek. 2008-ban indult a LATINA: Learning and teaching in a digital world – Tanulás és tanítás a digitális világban – néven futó nyári egyetemük, amelyen Palesztinából, Afrikából, Litvániából is vesznek részt hallgatók. A felhasználóképzést prioritással kezelik, az információs műveltség fejlesztése egyik fő feladatuk. A főiskola minden hallgatója számára elérhetőek azok a képzések, ahol az adatbázisokban, a katalógusokban (köztük a könyvtár online katalógusában, a Bibsys-ben) való keresések menetét, az APA hivatkozási rendszer használatát, a szakdolgozatírás menetét oktatják, de van olyan kurzus is, ahol szakmai angol nyelvre oktatják a hallgatókat.

A norvég könyvtáros képzésbe is bepillantást nyerhettünk a látogatás során. Norvégiában három helyen zajlik ilyen jellegű képzés, Oslóban, Tromsøben és Agderben. Oslóban hároméves BA-képzés keretében zajlik a könyvtárosok képzése, talán ez az, amely leginkább hasonlít a hazánkban zajló képzéshez, amelyet a hallgatók később MA szinten folytathatnak, valamint van PhD-képzés is. A University of Tromsø által biztosított képzés elsősorban az információmenedzsmentet helyezi előtérbe, Agderben pedig levéltárosi képzés keretében zajlik a könyvtárosok oktatása.

Oslóban tett látogatásunk következő állomása egy public library, a *Furuset Library* volt. A könyvtár az oslói public library hálózat (Deichmanske Bibliotek) egyik alkönyvtára, amely Oslo Alna városrészében, egy erősen bevándorlók lakta körzetben helyezkedik el, a lakosság 47 százaléka bevándorló, a Furuset Library vonzáskörzetébe tartozó részen pedig a lakosság 62,3 százaléka bevándorló, így a könyvtár olvasói teljesen idegen kulturális háttérrel rendelkeznek. A könyvtár éves látogatóinak száma 150 ezer, a látogatók 30 százaléka az 5–19 éves korosztályba tartozik, amely a norvég public library hálózat más könyvtáraihoz képest magas arány. A fiatal korosztály nagymértékű jelenlétét magyarázhatja az a tény, hogy a Furuset-körzetben élők egynegyede 20 év alatti fiatal. Az éves kölcsönzések száma kb. 115 ezer.

A könyvtár állománya rendkívül sokszínű. Mint már említettük, az intézmény olyan területen helyezkedik el, ahol a lakosság nagy része nem norvég, hanem bevándorló. Ebből kifolyólag ahhoz, hogy ezeket a potenciális olvasókat is ki tudják szolgálni, a gyűjteményt az olvasói igényekhez kellett igazítani, például külön részgyűjteményeket alakítottak ki, amelyek a bevándorlók anyanyelvén megjelent könyveket tartalmazzák.

A könyvtár a következő szolgáltatásokat nyújtja a felhasználóinak: folyóiratok, audiovizuális dokumentumok kölcsönzése, automata könyvkölcsönzés, Külön szoba áll rendelkezésére, amit filmvetítés céljára lehet lefoglalni, illetve kutatószobák, ahol nyugodt tanulásra van lehetősége az olvasóknak.

A könyvtárat 2011-ben modernizálták, ennek célja a különböző, párhuzamosan létező funkciók elkülönítése volt. Emiatt a gyűjtemény elhelyezkedése sem szokványos, a felújítás során a gyűjteményt a különböző tevékenységekhez igazították. A könyvtár legfontosabb célja, hogy olyan intézmény legyen, amely nemcsak információt, tudást szolgáltat olvasóinak, hanem közösségi térként is funkcionál, emiatt sok közösségi, illetve kulturális programot szerveznek: író-olvasó találkozót, felolvasó esteket, színházi előadásokat, tematikus programokat, ezekből havonta kb. 20-30-at rendeznek. A programok mellett pedig úgy gondolják, olyan környezetet kell kialakítaniuk, ahova szívesen betér mindenki, ahol nyugodtan tudnak tanulni a fiatalok, játszani a gyermekek, művelődni az idősebb korosztály, illetve találkozóhelyként is funkcionálnia kell az intézménynek.

Céljaik közé tartozik a közösségi tér funkció erősítése, biztonságos, attraktív környezet biztosítása a felnövő nemzedékek számára. Olyan könyvtár működtetése a céljuk, ahova nemcsak amiatt járnak az emberek, mert szükségük van valamilyen információra, hanem ahova szívesen betérnek, részt vesznek programokon, és ezáltal ismerik meg a könyvtár hagyományos szolgáltatásait is.

Oslói kirándulásuk második napját az *Oslói Egyetemi Könyvtár* megtekintésével kezdtük. A *The University of Oslo Library* Norvégia legnagyobb egyetemi könyv-

tára, 1811-ben alapították, elsődleges feladata, hogy kiszolgálja az egyetem hallgatóit, dolgozóit, támogassa kutatási, innovációs tevékenységüket, de emellett nyilvános könyvtár is. Az egyetemi könyvtárnak négy alkönyvtára van: Humanities and Social Science Library, Medical Library, Law Library és Science Library, ezek pedig több alkönyvtárból állnak. Ottlétünk során az University of Oslo Library három könyvtárát ismertük meg: Humanities and Social Sciences Library in Georg Sverdrups, Realfagbibliotek, és az Informatics Library nevű intézményeket.

Elsőként a *Humanities and Social Sciences Library* központi könyvtárában tettünk látogatást, ahol egy magyar könyvtáros vezetett körbe bennünket. A könyvtár a legnagyobb egyetemi könyvtár Norvégiában, emellett ez az alkönyvtár rendelkezik a legnagyobb gyűjteménnyel Norvégiában, állománya 2,5 millió dokumentumból áll, ebből 500 ezer szabadpolcon, 2 millió példány elzártan található, ezek régebbi dokumentumok, amelyek állományvédelmi okokból csak előzetes igénylés után tekinthetők meg. Az állomány három szinten és a pincében lévő raktárban helyezkedik el.

A könyvtár földszinti részén a szabadpolcos állomány mellett számítógépes terminálok, a hallgatók számára előzetesen igényelhető kutatószobák, illetve automata könyvvisszavételt lehetővé tevő szerkezet található, amely automatikusan kategorizálja a könyveket az alapján, hol találhatóak meg a szabadpolcon. A földszinten több külön helyiség is található, amelyek speciális célokat szolgálnak: multimédia-terem audiovizuális anyagok használatához, olvasóterem, ahol az értekeesebb, régi dokumentumokhoz férhetünk hozzá, hangfelvételek meghallgatásához egy terem, illetve itt található még egy akadálymentesített helyiség, ahol speciális eszközökkel a hallás-, illetve látássérültek is használhatják a könyvtár dokumentumállományát. Ezen a szinten találhatjuk még a folyóiratok, hírlapok (a legfontosabb norvég napi, heti, illetve havi lapok) legújabb számait. A könyvtár régebbi, 1980 előtt megjelent folyóiratai, nem kölcsönözhetőek, csak helyben használhatók. A folyóiratok melletti részen őrzik az egyetem szakdolgozatait, ezek is csak helyben olvashatóak.

Az első és második szinten található a szabadpolcos állomány. A pincében két-csoportos tanulószoba, a régi katalógusszekrények, a raktári állomány egy része, illetve egy speciális gyűjtemény található, amely más nemzetek szépirodalmát gyűjti eredeti nyelven; egy kisebb magyar nyelvű szépirodalmi dokumentumállománnyal is találkozhatunk. Érdekes, hogy a raktári állomány azon részéhez, amely nem régi, elzárt dokumentum, minden olvasó szabadon hozzáférhet. A könyvtár egész területén biztosított a hallgatók számára hely az önálló vagy a csoportos tanulásra (összesen 17 terem). Talán a legérdekesebb két kialakított „sziget”, amely mint két torony magasodik a polcok fölé, és amelyek tetején olvasói tér van kialakítva, ezekről remek „kilátás” nyílik a könyvtár többi részére.

A központi könyvtár több ritka kollekcióval is rendelkezik, ilyen a Bibliotheca Polynesiána, ami egy, a Csendes-óceánnal foglalkozó gyűjtemény, vagy a The Oslo Papyrus Collection papiruszgyűjtemény, amelynek digitalizálása jelenleg is folyik. Ezek a ritka gyűjtemények csak kutatók számára hozzáférhetőek.

A könyvtár egészéről elmondható, hogy bár a polcok rendkívül sűrűen helyezkednek el, és ez kicsit zsúfolttá teszi a könyvtárat, de rengeteg olyan tér van, amelyet a hallgatók, olvasásra, tanulásra használhatnak, és összességében barátságos, praktikus használható egyetemi könyvtárról van szó.

A központi könyvtárban tett látogatás után az *Informatikai Szakkönyvtárral* ismerkedhettünk meg. A könyvtár elsődleges feladata, hogy kiszolgálja azokat, akik az egyetemen informatikát tanulnak. A könyvtár használói elsősorban a mesterképzésben, doktori képzésben részt vevő hallgatók, akik már saját kutatásokat végeznek, illetve az egyetem informatikai oktatásában részt vevő egyetemi tanárok. A könyvtár gyűjtőkörébe főleg informatikai, matematikai, mérnöki témában megjelent dokumentumok tartoznak, jelenleg 22 ezer dokumentum. A dokumentumállomány szakkönyvekből, szakfolyóiratokból, audiovizuális anyagokból áll össze. A szakirodalom osztályozása az Association for Computing Machinery szabványa által meghatározott módon történik. A diszciplína sajátosságából adódóan a folyóiratok többségéhez csak online elérést biztosít a könyvtár, de természetesen rendelkeznek papír alapú folyóiratokkal is.

A könyvtár területén viszonylag kevés, csupán két személyi számítógép áll a felhasználók rendelkezésére, ezeken tudják elérni az olvasók a könyvtár katalógusát, illetve a könyvtár által előfizetett adatbázisokat. A személyi számítógépek mellett rendelkeznek 16 munkaállomással, ahol az olvasók saját laptopjaikat használhatják. A csoportos tanulást az egyetem e könyvtárában is támogatják, két kutatószobával rendelkeznek, ahol 6-6 diák tanulhat egyszerre, emellett egy oktatóterem is található a könyvtárban, ahol különböző informatikai oktatásokat tartanak, itt 12 számítógép van.

Az utolsó egyetemi könyvtár, ahova eljutottunk a *Realfagbibliotek* volt. Gyűjtőkörébe a fizika, asztrofizika, biológia, orvostudomány, földtudomány, kémia és a matematika tudományterületéhez kapcsolódó dokumentumok tartoznak, ezeket szolgáltatja a hallgatók, oktatók, kutatók számára. A könyvtár több tanszéki könyvtár összevonásából jött létre, ezek gyűjteményei képezik a dokumentumállomány alapját; jelenleg a gyűjtemény gyarapítása már központilag történik. A gyűjtemény nagy része szabadpolcra elérhető, a fennmaradó dokumentumok, főleg a régebben kiadott, már nem kurrens szakirodalom, valamint a régi folyóiratok a könyvtár raktárában találhatóak meg, és az olvasók számára előzetes igénylés után hozzáférhető.

Az intézmény 150 szakfolyóiraatra fizet elő, valamint elérhetőek a Norvégiában megjelenő napilapok is. A könyvtár több különgyűjteménnyel rendelkezik, ilyen például a földtudományok témaköréhez kapcsolódó térkép-, illetve kőzetgyűjtemény, valamint az 1909 óta folyamatosan gyűjtött szakdolgozatok, doktori disszertációk gyűjteménye. Az épületben két, egyenként 40 fős olvasóterem található, 30 db számítógép-terminál, valamint a hallgatók csoportos tanulását elősegítendő, 15 db, 4 fős csoportos tanulószoba áll az egyetemisták rendelkezésére.

A könyvtár maximálisan kiszolgálja a hallgatók igényeit, a tanulás mellett a regenerációt elősegítendő relaxációs, pihenőhelyiség is megtalálható az épületben, ahol az egész napos tanulás közben kicsit kikapcsolódhatnak a hallgatók.

Az egyetemi könyvtárban tett látogatás után a *Norvég Nemzeti Könyvtárat* tekintettük meg. A könyvtár két munkatársa volt segítségünkre: egyikük ismertette a Nemzeti Könyvtár helyét a norvég könyvtári rendszerben, a 2014-ig hatályban lévő könyvtári stratégiákat, a könyvtár projektjeit. A másik könyvtáros pedig magát a könyvtár épületét, az épületben zajló szolgáltatásokat mutatta be számunkra.

A Norvég Nemzeti Könyvtár 1992-ben jött létre, korábban, egészen 1815-től az egyetem központi könyvtára látta el a nemzeti könyvtár funkcióit. A Nemzeti

Könyvtár fő feladata minden olyan dokumentum megőrzése, amely a norvég nemzethez kapcsolódik, azaz a norvég szerzők műveinek, a Norvégiában megjelenő és a Norvégiával kapcsolatos dokumentumok szolgáltatása az olvasó számára, ennek szabályozása a norvég kötelezpéldány-törvény alapján történik. A könyvtár további feladata még a Norvég Nemzeti Bibliográfia összeállítása, és a norvég közös katalógus gondozása is.

Érdekesség, hogy a könyvtár két, egymástól ezer kilométerre található városban működik, Oslóban és Ranában. Ranában található a könyvtár raktárépülete, tehát ha az olvasók a raktárból szeretnének valamilyen könyvet kérni, azt a nagy távolság miatt csak egy-két nap elteltével kaphatják meg. Ranában zajlanak még a Nemzeti Könyvtár digitalizálási munkálatai is.

A Norvég Nemzeti Könyvtár egyik legfontosabb feladatának tartja dokumentumállományának archiválását digitális formában. Megvalósításához hozták létre a Digitális Nemzeti Könyvtárat. Ennek gyűjtőkörébe tartoznak még a különböző digitálisan születő dokumentumok, pl. weboldalak, online újságok is. A könyvtár nem zárkózik el attól sem, hogy külön kérésre, speciális célú gyűjteményeket is digitalizáljon, helyezzen el archívumában. A dokumentumok digitalizálásához folyamatosan keresnek partnereket, kiadókat, cégeket, amelyek a megvalósításhoz anyagi támogatást nyújthatnának. A Norwegian Broadcasting Company-val 1998 óta létezik egy megállapodásuk, ennek értelmében a Nemzeti Könyvtár a rádiók adásait digitalizálhatja. 2013 májusában pedig a norvég televízió-társasággal állapodtak meg, egy digitális tévéarchívum létrehozásáról. Jelenleg a Digitális Nemzeti Könyvtár 3 petabyte (3000 Tbyte) mennyiségű adatot tárol: 210 ezer könyv, 310 ezer újság, 540 ezer kép, 6200 film és video, 13 ezer zeneszám, 700 ezer óra rádióadás található az archívumban. A munka jelenleg is zajlik, hiszen a cél, hogy minél hamarabb az összes dokumentum digitális formátumban is elérhető legyen mindenki számára.

A Norvég Nemzeti Könyvtár digitalizálási projektjei közé tartozik a *Bokhylla.no*, magyarul Könyvespolc névre hallgató kezdeményezés, amelynek keretében az összes, a XX. században megjelent norvég illetékességű irodalmi alkotáshoz biztosítanak hozzáférést. Ez összesen 250 ezer dokumentum teljes szövegű elérését tenné lehetővé online, kereshető formában, norvég IP-cím tartományokból. Amennyiben az adott dokumentum már nem tartozik szerzői jogvédelem alá, letölthető lesz a felhasználók számára. A projekt befejezésének várható dátuma: 2017.

A könyvtár céljait a 2008–2014 között érvényes könyvtári stratégiával összhangban állapította meg. A következő területeket jelöli meg a stratégia prioritásként:

1. *Digitális és hagyományos tartalmak és szolgáltatások biztosítása*

Ez a terület két fontos kezdeményezést foglal magába. Az első a digitális tartalmak és az internetalapú szolgáltatások széles körben való terjesztése, annak érdekében, hogy az információk, a kulturális javak mindenki számára könnyen hozzáférhetőek legyenek. A második a könyvtár olyan irányú fejlesztése, hogy az intézmény tudásközpontként, a kultúra, és az információforrások központjaként működjön. Emellett fontos cél a kulturális diverzitás támogatása, a bevándorlók integrációjának elősegítése.

2. *A könyvtári rendszer struktúrájának átgondolása annak érdekében, hogy értékesebb szolgáltatásokat nyújtsanak a felhasználók számára*

A reform keretében a public library és az iskolai könyvtári rendszer fejlesztése jelenik meg prioritásként. A könyvtárépületek felújítása rendkívül fon-

tos amiatt, hogy a könyvtárak közösségi térként funkcionálhassanak. Az internetes szolgáltatások könnyebb elérése miatt feladatnak jelölték meg, hogy minden könyvtár nagy sebességű wireless internet kapcsolattal rendelkezzen. A könyvtári rendszeren belüli koordináció fejlesztése a könyvtárak közötti tudásmegosztás miatt fontos. Végül ahhoz, hogy a szolgáltatások kihasználtsága növekedjen, el kell érni, hogy minden olvasóhoz eljussanak az információk az összes elérhető könyvtári szolgáltatás vonatkozásában.

3. *Kutatástámogatás és a szakmai kompetencia fejlesztése*

A fő célkitűzés ezen a területen, hogy megerősítsék és megújítsák a könyvtári rendszeren belüli szaktudást és a könyvtárral kapcsolatos kutatásokat. Ezen belül a könyvtári kutatásokat gyakorlatiasabbá tételére és a könyvtárosok továbbképzésére, valamint az új kompetenciák, készségek fejlesztésre helyezik a hangsúlyt.

* * *

Tanulmányutunk során nagyon sok mindent tapasztaltunk, számos olyan példát láttunk, amelyekből a hazai könyvtáros társadalom is rengeteg ötletet meríthet. Úgy gondoljuk, hogy mind emberileg, mind pedig szakmailag megérte, ezért minden egyetemi hallgatót arra biztatunk, hogy próbálja ki magát a hasonló lehetőségekben, hiszen az ilyen utak még a szakmai előmenetel szempontjából is nagyon sokat jelenthetnek. Ezért is szerepel terveink között a kutatások folytatása és további rövid tanulmányutak megpályázása, hiszen a hallgatói mobilitást és annak támogatását nagyon fontosnak tartjuk. Elengedhetetlen, hogy hallgatótársaink is ráébredjenek erre, hiszen a kutatómunka a külföldi minták nélkül nem fejlődhet dinamikusán. A Campus Hungary Program csak egy azon kezdeményezések közül, amelyek segíthetik a hallgatókat a külföldi tapasztalatok megszerzésében. Számos lehetőség vár még rájuk.

Csorba-Simon Eszter–Jávorka Brigitta–Kovács Edina